

Volilna reforma.

Po novem volilnem načrtu, ki ga je vlada predložila dne 15. febr. zbornici poslancev, vstvari se nova, peta kurija volilcev, ki izberejo skupno 72 zastopnikov, kateri z dosedanjimi sestavijo 425 členov zbornice poslancev. Volilno pravo v novi skupini ima vsak avstrijski državljani, ki je dosegel 24. leto, in ki tudi drugače odgovarja zahtevam za volilno pravo ter prebiva vsaj 6 mesecev na istem mestu. Izvzeti so pa vendar služabniki ali razne vrste hlapci, ki živé skupno v družinah. S tem izgubi okolo 210.000 ljudij volilno pravo. Doslej je bilo v 4 skupinah veleposestva, mest, trgovinskih in obrtnih zbornic 1.732.557 volilcev; nova kurija jih dobi 3.601.224, takó da jih bode v vseh 5 kurijah skupno 5.333.481. Iz starih 4 skupin bodo volili tudi v novi skupini, takó da boste stali okolo dve tretjini novih volilcev nasproti tretjini volilcev iz starih skupin. S tem se uže samo po sebi vpliv novih volilcev oslabi za tretjino njih moči. Vrh tega bodo volilci dosedanjih skupin vplivali na volilce nove kurije, ker so v velikih množicah iz raznih vzrokov zavisni od prvih. Zato povdarjajo potrebo zakona, ki bi ščitil nezavisnost volitev v novi kuriji.

Vlada je poštevala pri postavljanju poslancev za novo kurijo različne principe, n. pr. deželno individualiteto, število prebivalstva, visokost davkov. Ta načela je izvedla pa jedino gledé na dežele, v tem ko jej ni šlo gladko ne pri številu prebivalstva, ne pri visokosti davkov. Vsled tega nastanejo velike razlike; takó bode volil Trst z okolico s 33.902, Goriško s 53.505, Istra s 75.772, Salcburško s 45.984, Kranjska celó s 112.146 volilci po 1 poslanca.

Če gledamo na to, koliko novih poslancev dobé slovanski narodi skupno, bode jih v najugodnejšem slučaju jedna tretjina, in niti z gališkimi jih ne dosežejo polovino od 72; torej ostane stara krivica tudi pri uvedanju nove kurije. Krivica ostane pa tudi obča; kajti ne gledé na to, da se bodo volilci starih 4 skupin vmeševali v volitve nove kurije, ostane za 1.732.257 volilcev starih skupin 353 poslancev, v tem ko dobi — le slučajno! — 3.601.224 volilcev samo 72 zastopnikov. Ti poslednji imajo, po izjavljenju vlade, namen zastopati ne specialnih interesov, kakoršne poštevajo stare 4 skupine, temveč bolj obča vprašanja, v tem pogledu torej stati nad stariimi skupinami! Kakó pa naj dosega takó rekoč jedna šestina članov zbornice poslancev take obče interese nasproti ostalim 5 šestinam iste zbornice! Tudi ko bi novih 72 zastopnikov takoj združilo se v solidarno skupino, dejanski in v obče nikdar ne proderejo s svojimi predlogi, ako se

ne uklonijo interesom drugih skupin. Vplivati utegnejo v najboljšem slučaju jedino moralno. Poleg tega je treba poštovati, da se bode nova skupina poslancev delila na več frakcij, ponajmanj na stranko, ki naj zastopa interese socijalne demokracije, in stranko, sestavljeno iz drugovrstnih, vendar pa nekako prisiljeno združenih zastopnikov.

Ob volitvah se uže pokažejo stari nacionalni boji v pomešanih deželah tudi pri volilcih nove kurije, ker socijalna demokracija ne bode imela še toliko moči, da bi po vseh deželah do cela zatrla čustvo narodne zavesti. Torej bode boj tudi radi narodnostnih interesov tudi v tej skupini, in takó se ta boj še poveča, ne pa zmanjša.

Iz tega je razvidno, kakó se maščuje dejstvo, da niso hoteli doslej izvršiti narodne enakopravnosti ter pred novo volilno reformo narodov ločiti po skupinah in jih zadovoljiti kot take.

Narodne skupine bi bili mogli z nacionalno avtonomijo vstvariti na podstavi sedanje ustave, in ako bi bila kaka vlada močna in zaresne volje, bila bi to tudi izvršila. Le takó bi bila mogla nova kurija izpolnjevati obče zadače, katere jej nalaga sedanja vlada sama.

Ministerski predsednik grof Badeni sam obsojuje dosednji volilni sistem, a pristavlja, da na predrugačenje tega krivičnega sistema ni bilo možno misliti sedaj. S tem je izpovedal, da tudi njegova „železna roka“ je prešibka gledé na omehčanje dosedanjih kurij in strank. Ali bode možno morebiti s pomočijo nove kurije rešiti toliko časa odlagana vprašanja? Ali je verjetno, da se beati possidentes, 1 etkrat močnejši od nove kurije, udajo pri pomoči te skupine za popravo, kar je krivično? Zakaj se nadeja vlada, da prodere z novim načrtom? Zato ker pušča stare krivice nedotaknene, in ker prav za prav podeljuje poleg dosedanjih prav 4 starim skupinam ravno v novi skupini še nova prava s tem, da morejo voliti od kraja tudi v tej skupini.

Vlada trdi, da z novo reformo se opira na razvoj historiskega, in Badeni spominja na zgodovinski razvoj naše države; spodobilo bi se vendar bilo, da bi bil ostal pri, če tudi ne ravno stari historiji našega ustavnega razvoja. Ta historija je stara dovolj, da moremo uže takoj po njenem porodu zaslediti velikanske krivice ravno v pogledu na dosednji volilni sistem. Ako je mogel vstvariti Scherling toliko krivično volilno geometrijo, primerno bi bilo pred vsem, da bi bila kaka in vsaj Badenijeva „železna roka“ pričela z reformo, ki odstranjuje krivice, in se še le potem dela na novo, če ni hotela združiti s popravki starega tudi kaj dobrega novega. Slovanski narodi so vedno bojevali se za odpravo krivičnega; sedaj se pa

podaje novo in s tem še bolj utrjuje staro. Ali morejo slovanski zastopniki toliko spozabiti se, da bi odobrvali načrt, ki se čisto nič ne zmeni za popravke krivičnega? Lepa doslednost bi bila ta! Sicer pa je dvodnevna debata o volilni reformi dovolj pokazala zopet staro bēdo slovanskih državnih poslancev. Vsaka skupina je po svoje utrjevala svoje stališče, ter niti jedna ni povdarjala skupnih slovanskih interesov. Jedino Mladočehi so se iztreznili toliko, da so zopet tudi nasproti tej reformi zavzeli pravilno opozicijsko stališče. Druge stranke in frakcije pa so se, bez izjeme, zopet vedle takó, kakor da bi bile same na svetu, in kakor da bi verovale, da se reši ta ali oni odlomek slovanskih narodov uže s tem, ako dosežejo za te odlomke kaj relativno ugodnega. Potem naj slovanski narodi dosežejo kaj odločilnega! Tak separatizem in pač še hujši partikularizem mora ugonobiti vsa prava stremjenja, od katerih je zavisno uslovje obstanku slovanskih narodov.

Gospoda slovanska naj bi se spominjala vendar, kakó je taktično postopala nemška levica za Taaffejevo vlade; ona ni vprašala najprej, ali je kaj dobro ali slabo, temveč, kako vlado ima pred seboj. Tudi če je Dunajevski, seveda z velikimi žrtvami od slovanskih strank, kazal na še toliko ugodno bilancijo, za nemško levico je bilo to bez pomena. Dobila je bila sicer priimek fakejijske opozicije, ker je res krivično postopala gledé na mnogo predlog, a to jej ni škodovalo, da je črez nekaj let dobila svoje ministre in celó najbolj zakrivila padec Taaffeja, ki vendar ni bil nikdar fakejijsen.

Sedanja vladna predloga o volilni reformi pa zares kaže neugodne strani; vendar se slovanske stranke ne morejo pospeti niti na stališče skupnega postopanja, bodisi uže da sprejmejo ali pa obsodijo ta načrt. To bi bilo nezaslišano, da bi slovanske stranke dosegle le jedenkrat skupno taktiko!

Hej, to bi bilo preveč, in vendar imajo slovanske stranke najtehtniših vzrokov, da bi se zjediniše za skupno postopanje nasproti vladni volilni reformi, kakor gledé na politiko sedanje vlade v obče.

Ako bi slovanske stranke imele le nekoliko državniškega pogleda, bi ne vprašale samo, kaj pomenja novi volilni načrt, ampak kaj pomenja sistem v skupnosti, ki ga zastopa vlada. Novi volilni načrt bilo bi treba presojevati ne kot ločeno predlogo, temveč kot načrt v zvezi z glavnimi zadačami, ki jih je dolžna izvršiti sedanja vlada. Ko bi se bile slovanske stranke, razun poljskega „Kola“, postavile na tako stališče, krenila bi bila tudi vlada drugo pot, in najbrže bi bil sedanji načrt ugodniše zasnovan za slovanske narode.

Ako je bil zavisen obstanek Taaffejeve in koalicijske vlade od volilne reforme, misliti je treba, da je tudi obstanek Badenijske vlade v tesni zavisnosti od predloženega volilnega načrta. V pogledu na to okolnost mogle bi slovanske stranke, seveda združene, priboriti vse drugo volilno reformo. Ta reforma je potrebna, a kaka da bode, zavisno je tudi od postopanja slovanskih strank, in one bodo imele veliko odgovornost, če se sprejme ta reforma pri tem, da ostanejo stare krivice bez vsakega popravka. Slovanske stranke dobro vedó, da je treba dognati tudi pogodbo z Ogersko, a od te je zavisen takisto obstanek sedanje vlade. Ali ne bi bile mogle slovanske stranke priboriti boljše volilne reforme, povdarjaje, da njih glasovanje ob ponovitvi pogodbe z Ogerske ni zavisno le od primernih uslovij za to pogodbo, temveč tudi od vladnega postopanja v obče, torej tudi od zasnove volilne reforme? A kje mislijo posamične

skupine slovanskih poslancev na take zveze uslovij, katere so vendar opravičene in svedočijo zajedno o razumu, ki ga dandanes potrebujejo sosebeno slovanske stranke.

Te stranke bi mogle še mnogo popraviti; no mi se ne nadejamo boljšega od njih, ker so prekratkovidne, in so jo zavozile uže predaleč. Toliko bolj je treba priporočati slovanskim narodom, da se uže sedaj pripravljajo na boljše zastopnike; drugače jo bode tiral protislovanski sistem neustrašeno naprej, kakor cvete zlasti sedaj, še bolj nego za Taaffeja in koalicijske vlade!

Iz državnega zbora.

Državni zbor sošel se je zopet 15. t. m. Med raznimi vladnimi predlogami je tudi dodatni kredit naučnemu ministerstvu 5200 gld. za pokojnino bivšemu tržaškemu škofu J. Glavini.

Grof Badeni predložil je načrt volilne reforme. K sedanjim 353 poslancem pride še 72 novih, katere bode volil „splošni volilni razred“. Volilno pravo dobi v njem vsak možki državlján, ki ima nad 24 let, ki od razpisa volitev prebiva najmanj 6 mesecev v volilnem okraju. Izključeni od volilnega prava so oni, ki so v družinski zvezi in z gospodarjem živé v lišni družbi, oni ki so v vojaški službi, ubožci, katere podpirajo občine ali dobrodelni zavodi, in oni, ki so bili kaznovani vsled zločinov. Volilno pravo v novi kuriji dobé tudi vsi oni, ki volijo v sedanjih volilnih razredih.

Določenih bo 72 novih volilnih okrajev, mesta v njih volijo z deželo; le Dunaj dobi zase 5, Praga in Trst z okoli po 1. Levov, Gradec in Brno z bližnjimi sodnimi okraji po 1 mandat. — Volitve v kmečkih občinah in splošni kuriji bodo indirektné (po volilnih možeh), kjer pa deželni zbori uvedejo direktne volitve v kmečkih občinah, direktne tudi za državni zbor. Pri indirektnih voli 500 volilcev nove kurije jednega volilnega moža. Vsaka občina je volišče za volilnega moža. Pri direktnih volitvah določijo se volišča za približno 4000 prebivalcev.

Zbornica bo torej štela 425 poslancev; in sicer 85 od veleposestva (20%), 118 od mest in trgov (28%), 21 od trgovskih in obrtnijskih zbornic (5%), 129 od kmečkih občin (30%), 72 od splošne kurije (11%). Število volilcev pomnoži se od 1,732.257 na 5,333.481. Število onih, ki so v družinski zvezi in zato ne dobé volilnega prava, je približno 210.000.

V Hohenwartovem klubu izrekel se je posl. Vošnjak proti volilnemu načrtu, ker v njem vidi le nadaljevanje Schmerlingove volilne geometrije. Posl. Pfeifer protivil se je temu, da dobi vsa dežela kranjska samo jednega poslanca in nove kurije.

Poslanci Kuenburg, Engel, Deym, Zaleski, Steinwerder in Dipauli stavili so nujni predlog, da se odpové pravočasno carinska in trgovinska pogodba z Ogersko. — Pri proračunu naučnega minist. rekel je posl. Lorber, da so štajerski Nemci še vedno razburjeni vsled ustanovitve utrakvistične gimnazije v Celju, ter da bode tudi letos glasoval proti tej postavki. Mladočeh dr. Šamanek odgovoril je, da Nemci zavirajo napredek Slovanov, da bi vzdržali svojo nasilno prevlado. Dr. Demel govoril je proti težnjam Čehov in Poljakov v Sileziji. — Na to prečitala sta se dva nujna predloga, prvi odnaša se k polomu zavarovalnice „Austria“, drugi (dra. Kaizla) zahteva, naj vlada opraviči zasnovo ministerstva za železnice, ki naspotuje določbi čl. 11. drž. osn. zak. 21. dec. 1867.

17. febr. govoril je pri razpravi o proračunu naučnega ministerstva v imenu slov.-hrv. kluba dr. Gregorec, pritoževal se o preziranju slovanskih narodnostij, zlasti Jugoslovancov, glede na vseučilišča; grajal razmere na istrskih neslovan. gimnazijah in omenil o Celjski sloven. gimnaziji, da Slovenci ostanejo v Celju ali pa pri odhodu vzamejo seboj vse urade. Nasvetoval in utemeljeval je naposled delitev deželnih šolskih svetov na Koroškem in Štajerskem v slovenske in nemške.

Glede zavarovalnice „Austria“ rekel je posl. Kraus, da je vlada katastrofe prav toliko kriva, kakor upravni svet. Vladni izgovor, da ima pravo, a ne dolžnosti nadzorovanja, je ničev; umrli ravnatelj, na katerega se zavrača sedaj krivda, je v sejah upravnega sveta naznanjal, da se je dogovoril z zavarovalnotehničnim uradom, vladni zastopnik pa je poslušal in molčal. Vlada ima dolžnost oškodovane zavarovance obvarovati škode, morda se naj „Austria“ podržavi. — Vladni zastopnik, sekijski načelnik baron Plappart opravičeval je vlado. — Posl. Gessmann pravi, da 1895 je povedal min. Bacquehem, da je škoda 1¼ milj. gld., sedaj pa se je pokazalo 2½ milj. gld., in da se zavarovalna vsota skrči za 53%. Bivši predsednik drž. železnice, bar. Czedit, je neki silit železniške uradnike k zavarovanju pri „Austriji“ in imel od tega dobiček. Sprejela se je točka predloga, naj se razglasi izid preiskave, in naj se dela na združenje „Austrije“ s kako drugo zavarovalnico, — odklonila pa ona za državno pomoč. — O predlogu dr. Kaizla dokazoval je ta, da cesar pač imenuje ministre, bez omejitve števila, pač pa sistemizuje dotična mesta le držav. zbor. — Z ustanovo ministerstva za železnice se je organizacija drž. uprave izdatno spremenila, ne da bi se vprašal držav. zbor. Vojnemu ministerstvu dala se je z navadnim razglasom velika ingerencija na upravo tostranske drž. polovine. Ker je vladno postopanje kršilo prerogativo poslanske zbornice, naj se sprejme nujnost predloga.

Dr. Russ pritrdil je nazoru, da mora parlament s posebnim zakonom ustanoviti ministerstvo za železnice, pa se izrekel proti nujnosti. Dr. Stransky misli, da gre tu za vprašanje, ali je tako ministerstvo upravna oblast ali ne. Če je, potem ima parlament pravo, zahtevati, da sistemizuje dotično mesto s posebnim zakonom. Novi minister je z očitnim kršenjem zakonov nastopil svoje mesto, z naredbo, v katero se je uvedla nemščina kot izključni uradni jezik pri vseh železniških uradih, izvzemši Galicijo. To je proteževanje Poljakov, česar ne morejo dopustiti drugi Slovani. — Min. Guttenberg rekel je, da njegova naredba ustanavlja tudi za Galicijo nemščino kot notranji uradni jezik. — Dr. Kaizlov predlog se je odklonil.

Iz deželnih zborov.

KRANJSKO. V deželni odbor so voljeni od veleposestva dr. Schaffer, nam. bar. Wurzbach — od mest in trgov Murnik, nam. Kersnik, — od kmetskih občin Povše, nam. dr. Žitnik — od cele zbornice dr. Tavčar, nam. dr. Majaron. — 4. febr. Posl. Lenarčič s. tov. nasvetuje, naj se v pospeševanje obrti in trgovine osnuje urad, naslonjen na trgovsko in obrtno zbornico kranjsko, ki naj stopi v zvezo z Dunajskim trgov. muzejem in daje strokovne podatke, zastopnikom kranjske industrije pomaga s tem, da jih soznanja s potrebami v cesarstvu in v inozemstvu, in prouči naravna in gmotna uslovja po deželi kranjski za osnovo novih obrtnijskih podjetij. — Deželni proračun za 1896.

Skupna potrebščina 1,125.742 gld., vsi dohodki 996.308. Nedostatek pokrijejo doklade, ki so proračunjene na 943.324 gld., tako da ostane nepokritega deficita 52.984 gld. — 6. febr. Baron Schwegel poroča o gradnji nove bolnišnice. Dovoljenih bilo je v to 624.000 gld.; to se je prekoračilo za kakih 23.000 gld. Posl. Ažman graja, da se kmetom jemlje paša. Živinarstvo se vedno bolj krči. Gozdi se previsoko cenijo, pašniki pa prenizko; gozd se torej varuje, tudi če pogine živina in kmet pride na nič. Baron Hein pravi, da je največ živinoreje le navidezno, ker so se uvele boljše pasme. Gozdni zakon ne more se premeniti na korist kmetom, po največ na korist vse deželne kulture. Posl. Luckmann pravi, da so vsi prepiri nasledki regulacije pašnih pravic. — 8. febr. Posl. Pfeifer in tov. nasvetujejo poldnevni pouk na ljudskih šolah. Posl. Murnik poroča o prošnji žebliarske zadruga v Kropi za brezobrestno posojilo 10.000 gld. in nasvetuje, naj dežela prevzame 40 združnih deležev po 100 gld. z uslovjem, da sme pregledovati zadruga knjige. Posl. Luckmann poroča o Lenarčičevem predlogu za pospeševanje industrije. Zlasti mnogo mogel bi koristiti Dunajski trgovinski muzej. Bar. Schwegel kot načelnik tega zavoda je obečal, da stori vse možno za prospek kranjske obrti; posl. Perdan, kot predsednik trgovske zbornice, da ona z veseljem ugodí zahtevam deželnega odbora. Posl. Lenarčič poroča o obelih, dež. odbor izposluje naj pri ministerstvu za železnice premestitev obratnega ravnateljstva v Ljubljano; posl. Murnik o naporih za belokranjsko železnico, posl. Globočnik o potrebi boljše zveze s Trstom, sosebno za progo Divača-Celovec. Posl. Schwegel razjašnjuje, da bo država gradila železnico po strateških in trgovinskih interesih. Sprejel se je predlog dra. Tavčarja, da se sedaj še ne sklepa o progah. — 11. febr. Finančni odsek predlaga slov. dram. društvu in nem. Theatervereinu po 6000 gld. podpore. Kalan je za 6000 za dram. dr., a le 3000 za Theaterverein. A radikalci in Nemci glasovali so za jednako podporo!

ISTRA. 6. februarija. Poroč. dr. Constantini utemeljuje nujnost predloga o razdelbi krajne občine Pazin v 4 krajne občine; kar se je vsprejelo. — (Nasvet stavljal se je, ker ima Pazin hrvatskega župana, kar ni italijanašem po godu). — Deželni zbor sklenil je, pooblastiti dež. odbor, da na podstavi dovršenih pogajanj sklene z mestno občino Tržasko pogodbo, da se za Istro prihrani 150 mest v norišnici, ki se zgradi v Trstu. Dežela istrska plača za to 100.000 gld. v dveh obrokih in se odpove mestni občini Tržaski iz dohodka 13. in 14. državne loterije. — 7. febr. Odobril se je proračun dež. kult. zaklada z dež. 5200 gld. Vlada naprosi se za znižanje cene pri živinski soli na 3 gld. za met. cent. Dr. Chersich poroča o volitvah ter predlaga, naj dež. odbor doseže pri vladi, da bodo polit. oblasti postopale enakomerno po vsej deželi. Dež. odbor pooblasti se, da sklene s finanč. minist. nov dogovor radi zemljiško-odveznega zaklada. Proračun dež. odobro odobril se je s potrebsčino 486.567 gld. Ob tej razpravi omenil je posl. Rizzi, da slovan. manjšina ni imela nobenega vzroka za abstinencijo. — Sprejela se je jednoglasno resolucija, naj se prične zidati železnica Divača-Loka in preko Karavank do Celovca.

ŠTAJERSKI. Finančni odsek štajerskega deželnega zbora nasvetoval je 1000 gl. za Celjski nemški dijaški dom, to je za hišo, ki je namenjena vzdrževati dijake, ki hodijo v nemško gimnazijo Celjsko in ohranijo temu učilišču nemški značaj; in to se je seveda sprejelo. — Nasvet za podporo „Südmarki“ je propal, ker je bilo v zbornici 24 glasov za in 24 proti, in opravilnik določa, da je v tem

slučaju odklonjen. Na predlog poslanca Kollerja, poročevalca naučnega odseka, izrekel je dež. zbor svoje obžalovanje vladi zaradi ustanove slovenskih vspešnic na Celjski gimnaziji, ker je vlada povsem prezirala jednoglasni sklep deželnega zbora in na vlogo deželnega odbora niti odgovorila ni. — Prelat Karlon izjavil, je da si je vse možno prizadejal, da bi večina Hohenwartovega kluba glasovala proti Celjski gimnaziji.

GORIŠKI. 10. febr. Posl. dr. Tuma utemeljuje predlog radi delitev sodnih okrajev, ki se je vsprejel soglasno. Finančni odsek predlaga letne podpore 1000 gld. za novo obrtno šolo v Gorici. Pri glasovanju po imenn sprejel se je z 11 (Slovenci in nadškof) proti 10 (Italijani). — 11. febr. Seje udeležil se je knezonadškof. „Slogini“ obrtni šoli dovolilo se je z glasovi Slovencev in škofa proti onim Italijanov 1000 gld. podpore. — Sprejel se je načrt zakona, da se zboljša gmotno stanje učiteljstva. — Za skladovno cesto od Kanala do tolminske meje ob levem bregu Soče zagotovljena je podpora 15.000 gld. Vlada dá 50.000 gld. v to svrhu. — Za druge ceste v slov. delu dežele 10.000 gld. — Peticijski odsek, kjer imajo Slovenci večino, je sklenil predlagati 600 gld. podpore „Slogini“ ljudski šoli. — Slov. poslanci stavili so nujna predloga za resoluciji o predelski in vipavski železnici; prvi bil je sprejet soglasno, drugi je padel; dr. Venutti namreč je predlagal, naj se izroči peticijskemu odseku, ki ga naj dopolni s tem, da izreče nujno potrebo tudi parnega tramvaja iz Gorice v Furlanijo. Slovenci so se temu protivili, Lahi s pomočjo nadškofa zmagali. Peticijski odsek ni se mogel posvetovati, ker se Slovenci niso hoteli udeležiti seje. — 13. febr. Dr. Tuma utemeljil je svoj nujni predlog proti pogodbi z Ogersko, ki je bil sprejet soglasno. Z glasovi Slovencev in nadškofa bil je sprejet predlog, naj dež. odbor prouči razmere glede napravljanja in vzdrževanja ljudskih šol ter predloži načrt zakona za uredbo te razmere med občinami, okraji in deželo. Dr. Gregorič je podal še več predlogov, ki so zahtevali deželnih šolskih zalog mesto okrajnih.

ČEŠKI. 10. febr. V generalni debati o proračunu govoril je kot prvi omladinist dr. Baxa; kritikujoč germanizacijo in centralizacijo vlade ter izražajoč se proti dinastiji Habsburški. — Dež. maršal ga je večkrat opominjal in svaril. — Grof Buquoy zatrjuje udanost vseh prebivalcev obeh narodnostij; na to proslavlja grofa Thuna ter si želi njemu jednakega naslednika. — Dr. Schlesinger protestuje v imenu Nemcev najodločneje govoru posl. Baxe in spominja, da se je slavni češki rojak, Palacký, izrazil, ako bi ne bilo Avstrije, treba bi jo bilo vsvariti, — ter zatrjuje, ako bi Habsburžani ne bili dosegli vlade v deželi, propali bi bili Čehi jednaki usodi kakor polabski Slovani. Mladočehi naj se zadovoljijo, da so dosegli odstop grofa Thuna ter naj postanejo mirni in spravljivi. Pomislijo naj, da je on razpusil Liberski mestni zastop, da je simpatizoval z željo po koronanju, da je protivil se želji Nemcev po strogi ločitvi okrajev po narodnosti.

Prince Schwarzenberg je izjavil v svojem govoru 11. febr., da mora biti jedna glavnih zadač češkega plemstva, da brani moralne, kulturne in materialne pridobitke naroda. Mladini vcepiti mora se vzvišeni ideal morale in patriotizma tako, da prevlada v njej patriotizem nad indiferentizmom in internacijonalizmom. Druga zadača je oživetvorenje državnega prava. Sedanji ustav smatrati se ima kot fiktivno stanje, ali bez njih sodelovanja stvorjeno. Kralj naj bi s koronanjem sankcijonoval državnopravno akcijo.

Mladočeški klub imel je 13. v zvečer večurno sejo zaradi kandidatur v deželni odbor in deželne institucije. Nemcem

nočejo privoliti niti v mestni niti v kmetski kuriji mandatov, pač pa po jeden pri izboru v hipotekarno in deželno banko. Imenovali so se kandidati: dr. Gregr, Adamek, dr. Herold in v oži volitvi dr. Skarda. Za hipotekarno banko Horak, Blažek in dr. Engel, za deželno banko Jindřih, dr. Krainik in dr. Kaftan. — Nemci kandidujejo za mestno kurijo dr. Schlesingerja in Lipperta, za hipotekarno banko dr. Haukeja in dr. Richterja, v dež. banko Robitschka in dr. Nietscheja. Podlegli so povsod z jednim kandidatom. Veleposestvo kandiduje v dež. odbor gr. A. Schönborna in prof. dr. Pražaka. — Pododsek adresne komisije predlagal je, da se odkloni predlog dr. Herolda o predanju državnopravne adrese; zjedini pa se je v bistvenih principih, po katerih ima nadaljeveti svoje delo. Grof Buquoy in dr. Herold imata nalogo, poročati o delovanju in objaviti to v časopisih. — Izvoljeni odborniki in zastopniki nemške stranke dr. Schlesinger, Lippert, dr. Werunski, dr. Kieman, Robitschek in St. Richter predali so deželnemu maršalu izjavo, da izid volitev v dež. odbor in v ravnateljstvo dež. zavodov nikakor ne odgovarja pomenu in veljavi nemškega naroda na Češkem, kateri vidi le v desetletja običajni pariteti obeh narodnostij pravični izraz. Oni torej prevzamejo izvolitev le z odločnim oporekanjem vsakemu prejudiciju in z izrecnim pridrževanjem opravičene zahteve nemškega naroda na paritetno zastopanje v deželni upravi. — 14. febr. V adresni komisiji utemeljeval je dr. Kramář svoj adresni načrt. Prince Fr. Schwarzenberg stavil je z ozirom na skupne državno-pravne principe, o katerih se je zjedini pododsek, te predloge: A. Kot podstava nadaljnjim obravnavam o Heroldovem predlogu služijo naj: a) češko državno-pravo je pozitivno, v zgodov. razvitku ustavnega organizma dežel češke korone uravnano; b) češkemu dež. zboru pripada po njem tudi pravo čuvanja pravic češki koroni pridruženih dežel, v kolikor se dostajajo nedotakljivosti in nedeljivosti prava in predprav češke korone; c) obnovljenje češkega drž. prava zahteva odpravo vseh organizatoričnih določeb in zakonodavnih aktov, ki se ne strinjajo s samostojno individualnostjo kraljevine češke — zlasti namestitve vseh organov izvrševalne državne moči, izvzemši one, katere je poznala pragmatična sankcija, z deželnimi izvrševalnimi organi, — odstranitev vseh ustavnih institucij, po katerih izvršujejo zastopniki drugih dežel odločilni vpliv na vodstvo stvarij kraljevine Češke; d) ker je cesar s sankcijo novih državnih ustavnih zakonov, ki se ne vjemajo z državnim pravom češkim, zlasti s sankcijo v februarju 1861. izšedše drž. in dež. ustave in 1867. izšedše drž. ustave, prevzel dolžnosti, ki se ne morejo odpraviti, treba je, te pripraviti v soglasje z drž. pravom; e) kot prvi poskus za odstranitev nasprotstev je t. zv. fundamentalni člen, ki ga je sklenil češki dež. zbor kot odgovor najv. reskriptu 12. sept. 1871; f) neizogibno uslovje uravnave je tudi provedba jednakopravnosti in jednakoveljavnosti obeh narodnostij, — razširjenje njih prav v zakonodavstvu in izvršitveni oblasti, pred vsem povdarjati je potrebno osnovo deželnih izvrševalnih organov; g) to skupnost dežel češke korone reprezentuje na zunaj korona sv. Vavclava, in iskrena želja prebivalstva je, da se dá cesar koronati ž njo. — B. Komisija naroči pododseku, da ta vodila formuluje in na podstavi njih postavi nadaljnje nasovete. — Dr. Herold izjavil je, da bode predlog o predanji adrese toliko krat ponavljal v bodočih zasedanjih, dokler se ne vsprejme. — Dr. Podlipny je za adresni predlog, pozdravlja pa predlog pododsekov (Schwarzenbergov) kot velik napredek. — Grof Buquoy je za sedaj proti adresi, v teh navodilih pa vidi substrat za specialno debato.

Pri glasovanju odklonil se je predlog Kramařev, sprejel pa soglasno predlog kneza Schwarzenberga.

GALIŠKI. 6. februarija. Ker je izjavil poljski kmetski poslanec Bojko pri verifikacijski debati, da ne postavi nobenih predlogov, kajti večina v običajnem nasprotstvu prezira vse manjšinske nasovete, tudi ako so še tako patrijotični, da, storila bi to celo tedaj, ako bi kdo predlagal zopetno ustanovitev poljske kraljevine — nastal je velik skandal, in klicalo se mu je „nesramnež, govedo“ i. t. d. Bojko izjavil je torej, da je zopetna ustanova kraljevine poljske ideal vsakemu poljskemu patrijotu. Szepanovski mu je ihtel se, odgovarjal, da težé vsi za jednim ciljem ter, ako se tudi odklanjajo včasih predlogi manjšine, vendar je dež. zbor storil mnogo koristnega in vspešnega. David Abrahamovič pa je menil, da Bojko govori naščuvan od sovražnikov. — 7. febr. Dež. odborik dr. Wereszceynski odgovoril je na interpelacijo posl. Bojka radi uradnikov okrajnih zastopov kot agitatorjev pri volitvah — da se nikdor ni pritožil pri dež. odboru radi tega, sicer bi jih dež. zbor pozval na odgovor. Dež. proračun kaže potrebnost 10,110.048 gld., pokritja 3,518.628 gld. Pobiralo se bo 61% deželne doklade. — 8. febr. Predloga za uredbo obligat. pouka obeh dež. jezikov na gimnazijah in za ruske paralelke v Stanislavu izročila sta se dežel. šolskemu совету. Predlog o ustanovi trgovske zbornice v Tarnopolju deželnemu odboru. — Vlada pozivlja se za ustanovitev trgovske akademije v Levovu. Za mesto Levov in Krakov pomnoži naj se število dežel. poslancev. Nato zaključilo se je zasedanje.

BUKOVINSKI. 10. febr. Dež. zbor sklenil je naročiti dež. odboru za prih. zasedanje, da dovrši zakonski načrt za uvedbo pouka v drugem dež. jeziku kot obligatnem predmetu na realkah, ter v istem smislu prestroji učne načrte na gimnazijah in učiteljskih. Vlada se pozivlja za osnovo romunskih paralelek na Črnovski gimnaziji.

DALMATINSKI. 10. febr. Biankini je razložil program hrvatske pravaške stranke in predlagal izvolitev odbora, ki naj sestavi adresu na korono za združenje Dalmacije s Hrvatsko. Predlaga, povsem priznavši intenzivno delavnost sedanjega namestnika, za deželni blagor, — naj se politična uprava Dalmacije loči od vojaške. Za predloga sta bila samo Biankini in Perić.

Iz Krčevinskih potočnic.

(Elegija.)

Unusquisque non hominum, sed rerum pendere judicandus est.
Sv. Hieronim.

Mnogo vas je, pogumni možje, borilcev za prava,
Prava, katera je Bog vsakemu narodu dal.
Prava, katera povsod bezdušni nam gazi sovražnik,
Strastnik, bezirnik, trinog, klipani. Odsel ga bes!
Vsak, kdor le moreš, žrtvuj moč svojih zdatnost za narod,
Dokler še čile imaš, dokler jih rabiš lahko!
Časa ne trati nikdar, vsak delaj po zmognosti svoji,
Ista nam bodi dolžnost, isti nam bodi namen.
Kakor spomladi vsak cvet razširja vonjavo po zraku,
Da se ga vsak veseli, kdor ima dobro srce,
Kakor spomladi vsak zbor na vejah v čast Stvarniku poje,
V radost, veselje ljudem, ves dan sladko se glaseč;
Čvrsta nas volja takó do smotra nenehoma vodi,
Da i Slovencem nekdaš skaže svobóde se raj.
Čas bo človeških dejanj v bodočnosti pozni sodnik strog,
Delajmo torej skrbno, da nam preoster ne bó.
Kakor kaj človek izvrši, potem naj se sodi dostojno,
Dobrih dejanj zdatni broj vedno se čisla povsod,
Dobra dejanja so kal blagoslovljene sreče človeštvu,
Vsegamogočnik jih daj dragim Slovencem dovolj!

Božidar Flegerič.

Hrèn iz Gradca.

Paridu.

„In vino veritas“ — si često trdil,
Posebno pa, če si preveč se napil.
Glej — trdi samó
Al' popivaj samó —
Inače urežeš na lastni se meč.
Trditi in piti — čuj, to je preveč.
Na konci ljudje bi do tega prišli,
Da bi te vtegnili spoznati, kdo si.

V gostilni.

„Pri nas imamo pa takov zbor,
Da svira staroslovenske pesni.“
„Lepó te prosim, ne bodi nor!“
„Le ugovarjaj mi, če res ni.
Slovenske so pesni, in stare tudi,
Da ne bi jih čul, nikar ne zamudi!
Na njihovo pridnost, polni čaši:
Živeli naši — tamburaši!“

Interpelatorju.

Ne zameri, mili brate,
Ti na druge, jaz pa nate.
Ti rad v zborih govoriš,
Recte: govorec — moriš.
Tisočkrat interpeluješ,
Črne misli zlobno snuješ,
Zdaj pljuvalnik, petrolej,
Zdaj papir, črevljarski klej,
Miza, šipa, peč in stol,
Šablje, drva, žrebelj, kol,
Še omara staročarna
Ni pred govorom ti — varna.
A poslušaj dobri svet,
Ko ti daje ga poet:
Tudi kdor ne govori,
Ampak semtertje posluša,
Ljubljena krščanska duša
Časih nekaj — pridobi.

Alastor.

Laživcu.

Dozivilješ me ljepo k sebi,
Medeno mi sboriš,
Al me nešto čudna pecne
Netom progovoriš.

Ti ne vidiš, — al ja vidim,
Jezik ti se plete:
Gle, i bliediš! — Bog zna, za čim
Tvoje misli lete.

Ne trudi se — ne slušam te,
Slušaj radje sebe,
Je li čuješ, gdje te nešto
U savjesti grebe?

To je strava hoće li ti
Poći laž za rukom — —
Ne trudi se — ne govori,
Odaješ se mukom.

Dinko Sirovica.

Misli o ženskem vprašanju v Slovencih.

„Dajte mi dobrih mater, čudeže bodele gledali!“
Sv. Avguštín.

Dočim imajo uže, n. pr. v Ameriki, Angliji, na Francozskem in Nemškem polno učenega in prosvetljenega ženstva, začeli smo se v Slovencih stoprv gibati na polju ženskega vprašanja. Bržkone je to tudi krivo, da se še do danes nistem mogla spoprijazniti z mislijo, da bi se žensko vprašanje razrešilo i pri nas takó kakor pri imenovanih narodih, še manj pa v smislu „Rimskega Katolika“, ampak ženskega vprašanja jedino prava razrešitev za naše razmere — kar je preveč, osveti se i pri drugih narodih (Björnson s svojim ženstvom!), je ta, da se uči ženstvo vsega, česar se uči, le za večje vsposobljenje v izpolnjevanju svojega naravnega poklica. Dà, „ni nam na učenih ženskah,

v prvi vrsti potrebujemo vzgojenih — živela ideja! — kakor je to prvi povdarjal slovenski list — „Vesna“. Pri tem važnem vprašanju se torej ne ozirajmo na druge narode, ampak razvijamo je domačim razmeram prikladno, „Kajti vsak napredek je blagodatni le tedaj, če je roden i svoj, ne pa zanečen i tuj“....., kakor tako umestno omenja Božidar Tvorcov.

Kakošno korist bi pa tudi imel naš narod, ako bi šlo proučavati se toliko in toliko njegovih hčerá na više šole, katere so pa urejene v tujem duhu, ne v slovanskem? Za nositelje tujega duha in tuje kulture vzgoji se pa žalibog dovolj slovenskih sinov, in če tem ne privoščijo slovenske visoke šole, tem manj se bodo ozirali... na Slovenke. Nadalje pa menim, da dobri ženi in materi ni potrebno znati klasiških jezikov pri vzgoji svoje dece ter da lahko ume svojega soproga vzlic temu, da ni čitala Vergilija in Homerja. V obče pa naglašajo imenitni nemški pedagogi, da je zgolj srednjeveški predsodek smatrati omiko na klasiški podstavi jedino pravo — neizogibno.

V prvi vrsti nedostaje našemu ženstvu znanje vzgoje-slovja. Na čim viši stopinji družabni pa stoji, tem slabše vzgojuje svojo deco. Ali ne: Dà, le pojdemo prečitavati slovenskih veljakov življenjepise, ti so živ dokaz mojim smelim besedam. Najimenitniše naše glave ne morejo se ponasati z imenitnimi pradedi, ampak... s poštenimi kmetjskimi roditelji. Saj poje dični naš Gregorčič:

„Kar mōž nebesa so poslala,
Da večnih nas otmō grobov,
Vse mati kmetjska je zibála,
Iz kmetjskih so izšli domóv“.

Kako to? Hm, kmetjsko dekle vadi se uže iz mladih nog na delo, gospodska gospica pa, kako bi se zabavala... in kako bi vjela dobro „partijo“. Ona gleda, ko se začne zavedati, kako pomagata oče in mati drug drugemu, ta pa, kako hodita oče in mati vsak po svojem potu, in še celó, kako se prezirata, kako se varata. Prva postane pokorna in pridna žena, iz druge se razvije „cifra“ gospodičina, ki prime kuhalnico le... z rokavico. Zna sicer morebiti za silo francozki, nemški prav dobro, slovenski pa tako, da se pogovarja v materinskem jeziku vsaj s posli. („Ti, od Šternaleta do Roženpoha je pa virklih angemen“). — Ni čuda, da se možki spol še dandanes protivi „z vsemi štirimi“ proti ženskam prijazni razrešitvi njihovega vprašanja. Saj žena uže od nekdaj „ni bila vredna“ tistih pravic kakor mož ter jih tudi ni bila nikdar deležna. „Ti boš stvarstva gospod“, dejal je Bog, no, in če mōž, morda med svetom uboga para, ne more pokazati drugod, da je gospodar, stori to doma, kjer mu, hočeš ali nočeš, mora služiti žena z otroci. Da so otroci pokorni roditeljem (očetu in materi), to je celó naravno, a hitro ko zapazijo otroci, da velja mati pri voglu manj od očeta, omajana je tudi njena avtoriteta. Ali mari ne? No ali se dajo otroci kaznovati in strahovati od poslov?... In uže odgovor na to vprašanje je tako tehtnega pomena, da bi se samo o njem dalo napisati pošteno zaglavje knjigi, ki bi bila namenjena... slovenski vzgoji.

Za moj današnji namen navedem samo to, kako zeló se zagreši mati, koja najme za odgojo in vzgojo svoje dece tuje ljudi, ki niso drugega kakor posli... z visokozvenecimi naslovi, le da se ona dalje... „konservuje“....

Prvi, ki je ženo proglasil možu jednako, to je naš Spasitelj. „Vsak, ki je bez greha, naj vrže kamen vanjo“, s temi blagodušnimi besedami zavrnil je, menim, na veke

vse... farizeje, kateri vidijo v sebi in svojem spolu vse vrline, celó naravno, da za ostale ostane potem zgolj nesnaga. V duhu Kristovem torej v prvi vrsti ne ravna jo tisti, kateri mečejo še dandanes kamenje v nas in polena pod naše noge, da zadržujejo naš razvoj, ki nam pristaje po človeških zakonih. Opasna je stvar seveda z njih stališča!... Prosveljeno ženstvo... prosveljeni naraščaj, in kaj pa še več?...

V prvi vrsti, če hoče doseči slovensko ženstvo svojemu narodu in času primerno in potrebno omiko, treba bi mu bilo ženskih društev, kajti v slogi je moč, in le s pomočjo društev popele so se ženske v drugih civiliziranih narodih na razmerno visoko stopinjo emancipacije. V Ljubljani ali v Trstu naj bi se zvezale rodoljubke v glavno društvo, katero bi imelo po drugih mestih, trgih pa tudi na vaseh svoje podružnice. Seveda, požrtvovalnosti bi bilo treba in človekoljubnosti v skrajnej meri, kajti inteligentno ženstvo moralo bi se spoprijaziti z mislijo, ponižati se... v mešano družbo; kajti po mestih sosebno bi moral biti smoter ženskih društev, služče ženstvo utrjevati v morali ter vnemati je za vse vzvišeno. Kdor pozna usodo kmetjskega dekleta, ki pride služiti v mesto, temu mora se pač krčiti srce same žalosti. Od kod pa dobiva mesto služčega ženstva zalogo kakor baš iz vasij in je pogubi duševno in telesno ter je odtuji svojemu narodu?

Koliko dobrega bi moglo žensko društvo s tako plemenitim namenom storiti, n. pr. v Ljubljani? (Zloglasne „cigararce“! Človeka, ki je imel priliko, opazovati njih izgubljeno življenje, je pač težko, in če tiči v njem le malce človekoljuba, mora premišljevati, kako bi bilo treba pomagati). Najlepša zadača ženskih društev bi torej bila, vzbujati v preprostih ženskih slojih npravstvenost in navduševati jih za narod in v obče poučevati jih in likati vsestransko ter jih navajati na vse, kar je treba poštenei materi, da ume povsem zadoščevati svojemu zvanju ali poklicu. Gojiti bi se utegnulo narodno petje in tamburanje ter sploh negovati se domače umetnosti. Za členarino naj bi se nabavljale dobre knjige za društveno knjižnico, katera bi bila na razpolaganje vsem članom. Iz tega, kar bi preostajalo iz členarine, zasnoval bi se društveni zaklad, kateri bi se izvestno večal od leta do leta s pomočjo blagej ideji naklonjenih dobrotnikov in podpornikov... obeh spolov. Kedar bi zaklad narasel tako, da bi se dalo z njim računati, podpiralo bi žensko društvo z ustanovami, n. pr. deklice, katere so posebno nadarjene ali za više študije ali za petje ali za ročna dela itd., da bi se poslale v primerne šole. Dandanes se nam pa pogubi mnogo-katera genijalna glava iz njih slojev, ker roditelji nimajo za čim, pomoči pa ni, dočim se deklicam imovitih krogov čisto vtepa najpestrejša tvarina... v nenadanjeno glavo.

Žensko društvo moralo bi tudi skrbeti, da bi se odprla ženskam steza do vseh poklicev in obrtij, za katere so zmožne in sposobne, sosebno potrebni bi pa bili ženski zdravniki!

Seveda ostane za žensko v obče glavni smoter — rodbina; gledé na rodbino ni možno več vseh sil posvečevati stannu, za kateri se je sposobila ta ali ona. No te, katere iz katerih vzrokov koli ostanejo „samice“, morejo v posebnem poklicu izvrševati dolžnosti v človeški družbi, kakor možki stanovi. Napačno bi pa bilo, da bi si mislila katera, češ, kaj mi bo ta ali ta služba, bogata sem in lepa, saj se itak kmalu omožim. In v tej laskavej samozavesti vdá se sicer prijetnemu „dolce far niente“, ne da bi se vadila na delo ter si urila in krepila svoje moči, kar je jedino blagonsni temelj težkemu zakonskemu stannu,

pušča, da se jej omehkužijo sile. Le na delo, na delo!
„Arbeit ist des Bürgers Zierde“!

In kakor pravi Schiller umetnikom, velja njegov izrek i ženskam: „Der Menschheit Würde ist in eure Hand gegeben. Bewahret sie! Sie sinkt mit euch, mit euch wird sie sich heben“!

— oga.

DOPISI.

Iz Koroške. Često sem stal na temenu gorovja, katero naj bi bilo po željah zvestih Arminovih sinov živa meja med Slovenci in Nemci, — često sem zrl raz zelene vrhove mogočnih Karavank v deželo, kjer bije narod slovenski hud boj za svoj obstanek. Zamislil sem se tu v zračnih višavah v preteklo, slavne dni slovenskega naroda, ki je gospodoval nekdanj ne le med Dravo in Karavankami, dà, celó na obeh straneh strmih Tur si je napravil svoja selišča. Mislil sem si ob takih prilikah, in zdelo se mi je zmerom nemogoče, da bi ljudstvo, ki je po dolgem — tisočletnem boju v lepem Gorotanu ohranilo svojo individualnost, moglo kedaj izginiti in se umakniti tujemu nemškemu življu.

Ali srcé moje ni bilo zadovoljno samó s krasnim razgledom s planinskih goličav, kjer ti zré okó le v idealni luči v solnčnih žarkih bliščeči se svet pod seboj. Vleklo me je v zelene nižave, hotel sem spoznati naš stari Gorotan, kakoršen je v resnici, in se uveriti na svoje oči, o koroških razmerah, o življenju in trpljenju koroških Slovencev.

Tako pridem nekoč v prijázno Bistrico v Rožni dolini. Ker so tukaj železne tvornice, nisem se nikakor čudil, da me je vsé pozdravljalo v spačeni nemščini, otroci vračajoči se iz šole, delavci in tudi kmetje. Mislil bi skoro, da so vsi ljudje trdi Nemci, kar pa vendar ni takó.

Kogar koli sem pozdravil v slovenščini, odzdravil mi je isto takó lepó slovenski. — V zasebnih pogovorih rabi večina slovenščino, le ljudje, ki imajo nekoliko bolj gosposki pristrizeno obléko, poslužujejo se seveda jezika „prvega kulturnega naroda avstrijskega“. Vendar se na-dejam, da sem ob tej priliki naletel v narodnem pogledu jeden najslabših krajev v slovenski Koroški. Kjer so tovarne, katerih lastniki so itak pri nas malone povsod Nemci, tam ni treba pričakovati narodnega oduševljenja in posebne narodne zavesti. Delavci sami se ravnaajo, v skrbah za svoj vsakdanji kruh, po željah svojih nemških gospodarjev in v tem smislu vplivajo tudi precej na drugo prebivalstvo.

To se posebno dogaja v krajih, kjer domače ljudstvo ne mara delati po tovarnah, in radi nedostatka delavskih močij prihajajo k nam — nemški delavci. Nemce ali pa Lahe dobiš povsod po Slovenskem, v vseh večih tovarnah jih je dovolj.

Velike važnosti posebno v kraju, kjer pretí nasprotni veter zadušiti narodno življenje, so pevka društva. Petje blaži srce, povzdiguje ti dušo iz vsakdanjosti, oduševlja te in budi k delu za svoj narod. — Tudi pri preprostem ljudstvu doseže pogostoma kratka rodoljubna pesen več, nego dolgi govori in lepe besede. Da bi bilo na Koroškem več slovenskih pevskih društev, in bi se mestu nemških jodlerjev popevale le lepe slovenske popevke, posebno nekatere umetne, potem bi se ljudstvo gotovo mnogo in z večim navdušenjem zavedalo svoje narodnosti. — Ravno

v Bistrici pa se neguje z veliko skrbjo nemško petje, in tamošnje pevsko društvo se najbrže čuti pozvano izvršiti v Rožni dolini imenitno „kulturno“ nalogo; njegova smer se kaže jasno v verzih, katere je zložil člen tega društva, a napev zanje je priredil povsod dobro znani Košat (Koschat); glasé se pa te vrstice tako-le:

„Wie feuerroth das Eisen glüht,
Tönt deutscher Sang und deutsches Lied
Vom Rosenthal dem deutschen aus,
Klingt in die Welt es weit hinaus.“ —

Kaj ne, imenitno! — Vendar je, hvala Bogu, moč slovenskega glasu in slovenske pesni večí, nego nemške, zato se ni treba bati, da bi tak nestvor, kakor so imenovane vrstice in druge te vrste, če imajo še tako lep napev, — v resnici mnogo vplival na slovenska srca. — Pač pa obratno!

Prijatelj, Korošec, mi je pravil med drugim, kak vtis je napravilo slovensko petje nekega kranjskega društva celó na starega renegata, kateremu so mili glasovi slovenske pesni odprli oči, da se je v hipu kazal pravega oduševljenega Slovenca.

Seveda je prav za prav učiteljeva zadača, poučevati ljudstvo v petju in izvežbati one, ki imajo posluh in nadarjenost, v dobre pevce — ali na Koroškem? Tu lehkó na prste sešteješ one učitelje, kateri se v istini trudijo za svoj narod, za nežno mladino. Ne le, da je večina bezverna, dà, le redki so, ki delujejo kot Slovenci za Slovence, redki so, ki so se zavedli svoje narodnosti in se žrtvujejo nesamopridno za svoj narod. Učitelja in duhovnika, — oba mora voditi jeden namen, jedna misel, če hočemo govoriti o kakem pravem in vspešnem delovanju, — a tega na Koroškem ni. O tej žalostni resnici se lehkó uveriš ob vsaki priliki, in če nimaš prilike, ljudij samih opazovati, pojdi na pokopališče, tudi tu se ti kaže to nasprotje med učiteljem in duhovnikom. Navvedem naj le slučaj, ki ga omenja slavni češki profesor med. na Praškem vseučilišču dr. Karel Chodounský na 22. str. svoje ravno kar izšedše knjižice „V Slovan-ských Alpách“ (V Praze. Nákladem vlastním. Tiskem A. Šimáčka. 1896).¹⁾

„V Dvoru“ (Kranzelhofen), župnije vrbske, stojita (na pokopališču námreč) dva spomenika drug poleg drugega, na katerih čitamo:

TUKAJ POČIVAJO PREČASTITI	HIER RUHET
GOSPOD VINKO ŠEVŠAK	MATHIAS SOBE
† XIX. MAJA MDCCCLXXXVII	LEHRER ALLHIER
FARNI OSKERBNÍK V DVORU.	† X. FEBR. MDCCCLXXXVII.

Ta dva spomenika govorita glasno o žalostnih koroških razmerah!

V obče pa se je vendar narod v našem Gorotanu začel uže toliko gibati, da dela Nemcem dosti skrbi. Redki so sicer Nemci, ki uže nekako pesimistično sodijo o vspehih ponemčevanja, a vendar so, kakor kaže naslednji zgled.

Peljal sem se letos iz Beljaka v Celovec. V Vrbi vstopi nekoliko gosposkih lovcev, katerih glavni pogovor

¹⁾ Vsem prijateljem turistiké pa v obče vsem Slovincem priporočam imenovanó knjižico, v kateri popisuje pisatelj spomine na lansko potovanje (l. 1895) po slovenskih planinah, po Solčavi, Jul. Alpah, Karavankah in po sloven. Koroški, o kateri govori s pravo „češko“ navdušenostjo in ljubeznijo. Poleg te bosti morda zanimali koga še dve drugi knjižici istega pisatelja — turistične, pa zanimive vsebine, namreč „Na horách, upomínki z Alp a Tater“. Praha 1893 in „Z Alp“. V Praze 1895.

je bila politika. V svoji gorečnosti vdrihajo seveda na vse kriphe po Slovencih. Le jeden izmed njih molči. Ko pa vidi, da le ne bo konca političnemu modrovanju, se je oglašil tudi on ter pravi: „A kaj bi se pričakali za take stvari, saj bo tako brez vas in brez mene čez deset let vse „Windisch“...“

Če čitaš različne nemške časopise in poročila o koroških razmerah, tedaj gotovo misliš, da je vsaj deželna stolica, Celovec, čisto nemško mesto. A motiš se, kakor sem se tudi jaz, dokler se nisem uveril o resnici na svoje oči in ušesa.

Ako greš po Celovških ulicah ter gledaš na desno in levo, tedaj zapaziš tri četrtine napisov, ki ti svedočijo seveda tu in tam v jako pokvarjeni obliki o obrtnikih, trgovcih i. t. d., ki so vsaj po krvi in imenu Slovenci, dasi drugače velika večina izmed njih noče nič vedeti o slovenskem svojem pokoljenju. Poglejmo v zapisnik meščanov od l. 1733—1882, in tudi tukaj čitamo okolo 700 slovenskih imen.²⁾ Da je ob tržnih dnevih v Celovcu slovensko življenje, tega, menim, mi ni treba posebe praviti. Mestne očete seveda grozno jezi, da koroško glavno mesto ni po vseh knjigah in spisih razglašeno za čisto nemško mesto, in da resnicoljubni možje navadno tudi o Celovcu pišejo resnico!

Hodi pa po Koroškem, kjer koli hočeš — i v krajih, kjer je izginila popolnoma slovenska govorica, more biti že pred več stoletji, povsod slediš nekdaj slovensko, sedaj ponemčeno ljudstvo. Ni mi treba omenjati krajevnih imen, ki jasno svedočijo i zunaj Koroške, v Tirolski, Solnogradu i. t. d. o nekdanjih slovenskih prebivalcih, ni mi treba povdarjati slovenskih šeg in običajev, ki so še sedaj v navadi v čisto nemških krajih, — o vsem tem se je že pisalo jako mnogo — opozorim naj le nekoliko na govorico koroških Nemcev! — Jezik koroških Nemcev je ohranil nebrojno znakov in svedočeb, da ni bil prvotno vstvarjen za slovensko grlo. Le poslušaj pazljivo koroškega Nemca, naj si je dovršil že visoke šole — če imaš dobra ušesa in veš razločevati med jezikom in jezikom, spoznaš skoro, da je njegovo grlo še čisto slovensko, in nemške besede se morajo pokoriti v njegovem govoru fiziološki zakonem slovenskega jezika! O tem svedoči jasno izgovor različnih glasnikov, sloven. naglas opaziš posebno lahko v govorici preprostega Nemca.

Isto tako je tudi s skladnjo. Če hočeš vsaj nekoliko zvedeti, koliko slovenskih besed rabi koroški Nemec v svojem govoru, poglej v slovník. „Kärnthnerisches Wörterbuch“ znanega germanista dr. Matija Lexerja, in čudil se bodeš leksikalni revščini teh Nemcev.

Dasi je v poslednjih 50 letih germanizacija še vedno napredovala, in so se potujčili kraji, kakor Gosposvetsko polje in drugi kraji, ki so bili še nedavno slovenski, vendar se moremo nadejati, da sedanje nemško „kulturno delovanje“, — kakor imenuje najnovejši koroški zgodovinar profesor Edmund Aelschker, germanizovanje, — na Koroškem se ne bode vršilo več tako lahko. Nadejajmo se vsaj, da požrtvovalno delovanje toliko mož — zlasti svečnikov — ne ostane brez sadu!

Da bi skoro napočila boljša doba sedaj toliko pritiskanim koroškim Slovencem!

Ivan K—č.

Česke drobtinice.

Dijaško društvo „Slavia“ je ustanovljeno. Združuje sicer v sebi vse mladočeško dijaštvo, vendar so se že ob pripravljanih zborih pokazala nasprotstva med obema dosedanjima strankama: neodvislimi in pokrokaši (naprednjaki). Napredni ste prav za prav obe stranki, razlikujeta se samo gledé židovskega vprašanja in gledé tega, kako naj dijaštvo poseza v politiko. Prvi, pokrokaši, so filosemiti; branijo svoje stališče s tem, da imajo vse narodnosti jednaka prava, in se nadejajo, da vseobča izobrazba zjednači vse narodnosti ter onemogoči izkoriščanje jednega naroda po drugem. Drugi, neodvisli, so antisemiti; povdarjajo in kažejo na veliko škodo, ki jo povzročajo Židje československemu narodu v političnih in gmotnih odnosih ter ne priznavajo čeških Židov. Nadalje imajo pokrokaši v svojem programu, da se naj dijaštvo udeležuje političnega življenja aktualno; neodvisli pa se hočejo studovanjem in promatranjem političnih vprašanj pripravljati na poznejši javni nastop. Ob volitvah v odbor „Slavia“ so večinoma zmagali neodvisli. Društvo se je že lotilo jako perečega vprašanja gledé studija žensk na vseučiliščih ter izvolilo poseben odsek, ki naj vsestransko pretrese to stvar, in potem se ima temeljito sestavljena peticijska predložiti državnemu zboru. Minolo šolsko leto so namreč izšle prve abiturientke s češkega gimnazija „Minerva“, katerih jeden del posluša na nemškem vseučilišču predavanja na medicinski, drugi pa na češkem vseučilišču na filozofski fakulteti, seveda ne kot redne slušateljce, ampak kot hospitantke. Razpravljalo se je tudi o tem, da bi se te slušateljce vsprejemale v „Slavio“, toda treba bi bilo v tem pogledu pravila premeniti; v tem bi pa utegnili nasprotovati vlada. Kako razvito je na Češkem „žensko vprašanje“, dokazuje tudi to, da izhaja že 23 let v založbi društva. „Ženský výrobný spolek“ časopis „Ženské listy“, in da začne v kratkem izhajati še „Ženský obzor“, ker prvomenovani list baje ne napreduje s časom. Velik del češkega ženstva ne smatra več za jedino svojo zadačo, sodelovati pri „narodnih“ zabavah, temveč stremi k temeljiti moderni izobrazbi, ker more jedino na podstavi te koristiti československemu narodu in človeštvu v obče.

O ruski literaturi, umetnosti in godbi vedó zapadni Slovani le malo. Najbolje v tem pogledu je še na Češkem. Tu izhajajo dela znamenitih ruskih pisateljev v vzornih prevodih „Ruske knihovne“, snujejo se društva z namenom, da se društveniki učé rusčine in tudi praktično vadijo v konverzaciji, n. pr. v „Ruskem kružku“ v Pragi, in končno se tudi vpriparjajo ruske opere v Narodnem divadlu. Mojster Čajkovsky je celó večkrat sam dirigoval svojo „Pikovo damo“, ki spada med najprijetnejše opere Prškega gled. repertoarja, kakor tudi istega glasbenika delo „Evgenij Onegin“. Nedavno je prebival v Pragi nekaj dnij znameniti dirigent ruski V. J. Safonov, najgorečnejši propagator češke godbe na Ruskem ter vodil v Nar. divadlu dva koncerta, pri katerih so sodelovali najboljši češki virtuozji, med njimi znameniti „Češki kvartet“. Gledišče je bilo obakrat prenapolnjeno, vspeh velikanski. Posledice bodo za oba naroda ugodne.

Praški podjetnik Valeček priredi nekoliko zabavnih vlakov na letošnje rusko razstavo v Nižnjem Novgorodu. Udeležencev se je oglasilo že obilo. Gledé na to dogovorilo se je več pisateljev in učenjakov, ki poznajo Rusko in ondnotne razmere izza svojega prebivanja tam, da priredé javna in brezplačna predavanja o teh stvareh. Vredno, da se posnema.

V prej omenjenem zborniku se piše na platnicah: „Ni ga naroda slovanskega, kjer bi se toliko govorilo o vzajemnosti slovenski kakor v nas. Ali, žalibog, da se le govori in kriči, ali kaj drugega se v tem pogledu nič ne stori“. Resnica, — ali vendar se v Čelih še največ stori, tudi razmeroma več nego v „najhujših panslavistih“ — Slovencih. Tudi teh se časih spominja na Češkem. Pred 3 tedni predaval je v književnem odseku „Umělecké besedy“, Ad. Glückselig (!) „O svém pobytu (prebivanju) mezi Slovinci v Krajíně“. Ne bi škodilo, ko bi se i med Slovenci prirejalo več javnih predavanj, a manj praznih veselie. R.

RAZGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Kranjsko. „Glasbena Matica“ sklenila je na Dunaju 23. in 25. marca prirediti v veliki dvorani Glasbenega društva dva koncerta, kojih dohodki so namenjeni Dunajskemu ubožnemu zakladu, rudečemu križu in rešilnemu društvu, v zahvalo za milosrčnost ob potresni katastrofi. — Ljubljanski župan javil bode po naročilu mestnega zastopa ta ukrep zastopu Dunajskega mesta.

²⁾ Prim. Kärnthnerisches Gedenkbuch mit besonderer Rücksicht auf die Landeshauptstadt Klagenfurt. Von Urban Ehrlich. 1882. Stran 72—135.

Trst. „Edinost“ izraža se proti načrtu volilne reforme, ker ohranja neopravičeno zastopstvo interesov (veleposestvo, trgovske zbornice), ker pridržuje indirektno volitve, ker stvarja tudi v novem razredu volilce dveh vrst, z direktnim in indirektnim volilnim pravom; ker stvarja volilce z dvojnimi in trojnimi volilnimi pravom (n. pr. v trg. zbornici in v splošni kuriji), ker stvarja silne volilne težkoče.

V Trstu umrl je kanonik Križman 17. t. m. nagle smrti v 49. letu. — Bil je spoštovan rodoljub in popreje profesor v Pulji in Pazinu ter zadnji čas načelnik „bratovščine sv. Cirila in Metoda“.

Trž. mestu svet dovolil je 1550 gl. za uvedbo laških, nemških in francoskih konverzacijskih kurzov na mestnem ženskem liceju. Slovenskega seveda ni treba. Za ital. otroški vrt za okraj slovenski sv. Mar. Magdalene dovolilo se je bez razprave 31.000 gl. in za razširjenje šole v novi Remi 10.000 gl.

Istra. V Pulju oddali so zidanje za novo stacijo Teodo italijanski firmi, dasi sicer skrbno čuvajo trdnjave ter vanje ne dopuščajo niti domačinov, da bi se kaj ne izdalo sovražniku! — Za najem užitninskega davka prosilo je več domačinov, zasobnikov in družeb, — dobil pa je italijanski (tuji) milijonar Trezzo, ki ima med osebojem mnogo tujcev, bivših laških častnikov itd.

Gorica. 15. febr. došlo je v Gorico 60 družin (235 oseb) maloruskih kmetov, hotečih izseliti se v Ameriko. Od doma pripeljali so se do Reke, kjer jim je bilo vkrcanje prepovedano; ker se jim je reklo, da jih pričakuje agent v Vidmu, ki jih vkrcal v Genovo, peljali so se tje, a v Korminu so jih zopet zavrnil. Došli so torej v Gorico, kjer so 5 dnij bili na kolodvoru. Zapravili so z vožnjo denar, v domačijo pa nočejo se vrniti, dasi je vlada v to nakazala 2000 gl., ker morajo tam robotati graščakom za zaslužek 15 kr. na dan. Kompanija vojakov dobila je nalog, da jih siloma spravi v vagone. Častnika pa so žalostni in obupni prizori pri protivljenju tej nameri ganili tako, da je izjavil: „najprvo sem človek, potem vojak“ ter zopet kompanijo odvedel. Nekaterim je uže dovoljeno, da pojdejo preko Italije v Brazilijo; izjemoma je dovolila ital. vlada pot tudi ostalim. Slovenci Goriški so jih bili pogostili.

Koroško. V Beljaku po smrti prof. Leudovška še vedno ni nastavljen na gimnaziji namestnik za pouk v slovenščini. Sedaj razpisana je tam profesorska služba, a znanje slovenščine oz. sposobnost poučevanja v njej, ni v uslovju; le „želi“ se znanje tega jezika. Taka želja pa ostane običajno le „pobožna želja“, na katero se ne opirajo. Kaj pa bode s slovenskim poukom?

Revizijski zakon o obrtnih in gospodarskih zadru-gah je 24. feb. izročila gospodska zbornica juridično-politiškemu odseku. Nadejamo se, da ga zavrne iz formalnih in stvarnih razlogov. Nič pa ne slišimo, da bi se bila zganila načelnitva slovenskih posojilnic ter izročila kako prošnjo gospodski zbornici, da ne sprejme takega stvari škodljivega zakona. Kaj dela pa drž. poslanec g. Miha Vošnjak? Ne verujemo, da bi on ne poznal opasnosti teksta, ki ga je sprejela zbornica poslancev. Ali je pa storil kaj v tem pogledu? No, in drugi veščaki slovenski, ali vsi spé, da se ne zganejo? Mladočehi so tudi spali gledé na ta zakon. Kdo bode odgovoren v slučaju, da bi gospodska zbornica sprejela tekst zbornice poslancev?

b) ostali slovanski svet.

Dunaj. 6. agrarni shod sklican je bil za 20. febr. na Dunaj; točke razgovoru so bile: 1. pogodba z Ogersko, 2. razširjenje zavarovanja na življenje in starost na male posestnike z olajšavo dednih in izgovorjenih dolžnostij, 3. konvertovanje hipotekarnih dolgov, 4. uvedba za pokritja v dražbeni red.

Otvoritvi prisostovali so poljedelski minister grof Ledebur, ki je obljubil vpoštovanje vseh želja za potrebe kmetijstva in gozdarstva, ter se ozirati na to tudi pri obnovitvi avstro-ogerske pogodbe; in zastopniki raznih oblastnij in dežel.

22. febr. je bila pred upravnim sodiščem obravnava o pritožbi dr. Luegerja, dr. Kupke in dr. Neumayerja proti razpustu Dunajskega mestnega sveta. — Pritožba se je odklonila.

Mestno starešinske volitve prično se 27. febr. To pot so se stranke pripravljale bolj natihoma; kot nova stranka nastopila je sedaj socijalno-demokratska pod načelstvom židovskih vodnikov in urednikov. Postavili so ti svoje kandidate; s tem hočejo cepiti glasove in takó posredno pomagati liberalni in židovski stranki, da bi antisemiti ne zmagali tam, kjer gre za malo glasov. Vse drugo, kar govori ta stranka, je sofistika in gola fraza. Tudi Čehi postavijo po nekaterih okrajih svoje kandidate; proderejo seveda ne, ker niso urejeni, in so njih množice preveč zavisne od drugih strank.

Terezijanska akademija slavi svoj jubilej. Ob tej priliki priredili so 23. fr. veliko akademijo, pri kateri so gojenci deklamovali v raznih jezikih, — v slovenskem grof Aichelburg „Ded in vnuk“ in markiz Gozani „Avstrija moja.“

Češko. Govor dra. Baxa v dež. zboru češkem povzročil je velike filipike po vseh nemških časopisih, povsod označeval se je kot veleizdajski. „Sl. Narod“ je priobčil prav umesten članek, kjer se odločno izraža proti govoru, — a za jedno opozarja na veliko pristranost tega časopisja. Kolikokrat se je na Ogerskem žalila cesarska zastava, — koliko protidinastične demonstracije vprizarjale so se ob Košutovi smrti — kje je bila tedaj obsodba časopisja? — Koliko velikomemskih in Bismarekovskih demonstracij vprizarili so nemški nacionalci; kako nesramne protiaustrijske demonstracije prirejajo v javnih zastopih in na ulici italijanaši v Primorju in v Istri, — a kaj poročajo o njih nemški listi; kedaj jih tako obsodijo, kakor so obsodbe vredne? — Le ako je zajedno prilika, grditi in sumničiti Slované, tedaj vskipé od patriotizma.

Novi češki namestnik grof Coudenhove bil je 16. t. m. zaprisežen in nato sprejet od cesarja v posebni avdi-jenciji.

V Pragi zbrali so se 16. t. m. socijalistiški delavci na shod v protest proti novemu volilnemu načrtu. Pri povratku prišlo je do sporov med policijo in delavci.

Hrvatsko. Hrv. protestanti hoteli so se povsem ločiti od ogerskih; kar seveda Madjarom ni bilo po volji. Posvetovali so se v Budimpešti o tej stvari; za Hrvate osnuje naj se poseben seniorat, ki bo podrejen ogerskim cerkvenim oblastim, le v civilnih stvareh hrvatskim oblastim. Ban, ki se je udeležil posvetovanj, obečal je, da predloži hrv. dež. zboru v tem smislu zakonski načrt.

Dijaki, ki so bili zaprti v Belovaru radi demonstracije proti madjarski zastavi, so prišli iz ječe. Občinstvo jih je v Belovaru in Zagrebu demonstrativno pozdravljalo.

Ogerska. „Budapesti-Hirlap“ poroča, da so zadnji čas imenovani člani magnatske zbornice vplačali ministru predsedniku 1,300.000 gld. in sicer grof Bigyazo 400.000 gld., barona Fridrik in Karol Harkanyi po 200.000 gld., bar. Lad. Solimossy 300.000 gld., bar. Bohus 200.000 gld. Ta vest pa se odločno dementuje. — „Vaterland“ poroča, da se je baron Banffy obrnil na ogerske škofo v zaupnem pismu za denarno pomoč v volitvenih stvareh, temu nasproti priznava se le, da se je dotično pismo odposlalo v „zgolj verskih stvareh“.

Pred kratkim so nekemu slovaškemu meščanu konfiskovali pošiljatev povsem nedolžnih čeških knjig, a sedaj uvedli strogo preiskavo zaradi novcev, od „Narodnih novin“ v cerkveno-narodnostne namene nabranih; dasi je to povsem privatna stvar.

Obe frakciji nezavisne stranke zjedini se, da v budgetni debati prirediti razgovor o pogodbi, Fr. Kossuth nasovetoval bo poziv do vlade, da takoj pretrga pogajanja z Avstrijo in prične delovati na samostojno carinsko in trgovsko ozemlje ogersko, Molnar pa razun tega še ustanovitev samostojne notne banke.

V šoli slovaške občine Zohor izpraznilo se je mesto učitelja. V uradnem, od ministerstva izdavanem listu bilo je razpisano tako: „Išče se učitelj, ki bi znal in mogel pomadjariti čisto slovaško občino Zohor“.

Grof Batthijanihi hoče v drž. zboru objaviti goljuhije, ki so se vršile pri zidavi luke v Reki.

Zopet nova velika sleparija! Vodja og. narodne galerije, dr. Karl Pulszky izneveril je velikanske vsote.

Za galerijo nakupoval je po Italiji malovredne slike, vračunivši jih kot mojsterska dela slavnih umetnikov z velikanskimi vsotami. Živel pa je na teh potovanjih jako razkošno in „kavalirsko“. Pulszky-ga odvedli so v blaznico, ker so zdravniki konstatovali pri njim progresivno paralizo. S tem pa menda ne bo vse pomirjeno. Proračun milijanskega zaklada nastavlja je 400.000 gld. za nakup slik; nad polovico te vsote izdal je Pulszky pri svojih nakupih. Vrnivši se je sicer napravil račun, — a kako? — Zanj kupovali so po največ zloglasni agenti. V zbornici poslancev interpeloval je radi tega Varady ministra Vlassits-a, dobil tudi odgovor, da je Pulszky položil račun ter da glede tega, koliko je prekoračil svoj nalog, prične se preiskava. Ta jalovi odgovor sprejel se je z 88 proti 77 glasom na znanje. Levica kričala je: „Panama, Panama“ ter s tem pač pravo pogodila.

Z ozirom na Mikloševe sleparije sklenil je Peštanski zbor na predlog grofa Csaky-ja jednoglasno, da v prihodnje veliki župani, javni uradniki in državnozborni zastopniki ne smejo se udeleževati pri gradbi vicinalnih železnic.

Vlada konfiskovala je denar, nabran v proslavo Miletićeve 70 letnice! To je plačilo Srbom za njih hlapčevanje.

Svetožar Miletić porodil se je 22. febr. 1826 v Mošorinu od revnih roditeljev, studoval v Novem Sadu in Požunu. 1854 dosegel je na Dunaju doktorat. 1856 adyokatski izpit in se naselil v Novem Sadu. 1861 bil je voljen mestnim načelnikom. 1866 založil je „Zastava“ v Pešti kot organ srbske narodne stranke; list je prenesel potem v Novi Sad. Od 1861 bil je poslanec ogerske zbornice in odposlanec vseh srbskih kongresov, 1865 bil je izvoljen tudi v hrvatski sabor, a mandata vsled obilnih poslov ni sprejel. — 3. dec. 1875 interpeloval je Tiszo zaradi zatvorjenja Matice slovaške. — 1869 napisal je članek proti Rauchu, za kar je bil od Peštanske vlade obsojen na jedno leto ječe in 500 gld. globe. Niso mu pomogli veliki meetingi. Razburjenost v narodu bila je ve-

lika. — 1876 bil je v noči od 4. na 5. junija s postelje od vojakov vlečen v Pešto. In to, dasi je bil kot poslanec imun. Zatvorjen je bil 18 mesecev bez prave obsodbe. Ječa ugonobila mu je telo in duh, bolan je za melanholijo. Nasprotniki uničili so ga — postal je v istini narodni mučenik.

Srbija. Skupščina sprejela je zakon o reviziji ustave. Izvršiti pa jo more le, ako se sprejme tudi v naslednjem zasedanju.

O srbskih železnicah piše „Srb. Zastava“, da je skupščini predložen bil predlog zakona o gradbi železnice Niš-Kladovo; pridružen temu drugi o gradbi proge Belgrad—Beli Brod—Valjevo; pojavil pa se je še tretji za zapadno-moravsko železnico. Šele ko dobé srbske železnice zvezo z Jadranskim morjem, dobé trgovinski značaj; za sedaj so samo za notranji promet, z majhnimi dohodki in dragim vzdrževanjem. Samo finančni oziri torej uže zahtevajo zgradbo novih železnic. Vstočna Srbija je skoro povsem bez zveze z ostalo; in vendar je bogata in plodovita. Železnica, ki se zgradi po sklepu skupščine, bode važna tudi za našo monarhijo, ker zveže Srbijo z Bosno in Hercegovino.

„Miletićev večer“ priredila je 2. (14.) febr. velika mladina Belgrajska v korist odbora za izdajanje njegovih del.

Bolgarija. Po prekrstitvi Borisovi bil je 14. na čast zastopnikom vlad in diplomatom v knežji palači velik diner. Prvo zdravico izrekel je knez Ferdinand v francosčini sultanu, drugo carju, ki je prejemši kumstvo storil nerazrušljivo vez med ruskim in bolgarskim narodom.

„Standard“ piše, da je Angležka in Avstrija vedno zagovarjala priznanje knežev. Oni vzdržavali ste vedno diplomatske zveze z bolgarsko vladno, in sultan, ki je slušal njine sovete, priznaval je vedno legalnost knežev izvolitve, samo Rusija je to opovirala. Avstrija potegne meč, ako bi trebalo preprečiti pot Rusiji v Carigrad. Dokler vstraja ta avstr. politika, ostane tudi angleška tradicionalna politika ista. — „Morning Post“ vidi v priznanju kneza triumf Rusije, in se čudi, da avstr. časopisi smatrajo balkanske razmere tako povoljno. — Najzadnja je Anglija priznala princa Ferdinanda; sedaj so ga priznale uže vse signatarne velevalisti.

Črnogorski knez brzojavil je knezu Ferdinandu, pripoznavši ga in čestital mu, da je vstopil njegov sin v pravoslavje in v veliko slovansko jedinstvo.

Bankova in Karavelova stranka, ki ste imeli glavni nalog sporazumljenja z Rusijo, prestaneti kot samostojni stranki in se združiti z vladno.

Bankir Georgev v Sofiji daroval je 800 000 frankov za ustanovitev bolgarskega vseučilišča.

Akad. društvo „Bulharská sedjanka“ v Pragi slavilo je svoje 15. letnico 21. t. m. na Zofijskem otoku z literarno-muzikalno besedo in plesom.

Rusija. Povodom ruske narodne razstave v Nižnjem Novgorodu bode tam slovanski kongres. Češke odposlanike vsprejmejo kar najslovesnejše, da s tem povrnejo sprejem, ki so ga priredili Čehi Rusom, obiskavšim Pražko narodopisno razstavo. Poljaki se shoda ne udeležijo. Nekateri nemško-nacijonalni listi so uže pričeli s svojimi sumničenji; pozabili so najbrže na lansko romanje k Bismarcku in letošnje proslave 25. letnice nemškega cesarstva!

Perzijski šah sprejel je povabilo carjevo, da pride h kronanju 2. maja s prestolonaslednikom.

Bolgari izročé carju ob priliki kronanja krasen album.

O izseljenceh iz Galicije prinaša „Neue Revue“ v št. od 5. febr. znamenit članek, ki dokazuje najnovejšo trgovino s sužnjiki. — Gališki kmetje pričeli so se že pred mnogo leti seliti v Severno Ameriko, ker so doma služili s trdim delom le 15—30 kr. na dan, in jim torej ni bilo možno, preživiti sebe in rodbino. Tam go-dilo se jim je mnogo bolje, pisali so domu in pošiljali mnogo denarja ter tako izvalili vedno več rojakov za seboj. Nad poldrugi milijon Poljakov in Malorusov prebiva sedaj v Zjed. državah Sev. Amerike. Kako so bezvestni židovski agenti uporabljali to v sleparije, dokazala je pred par leti senzacijska Vadoviška pravda. — 1894 pričelo se je izseljevanje v Brazilijo. Tudi tu so se bogatili bezvestni židovski agenti. Brazilijanska vlada sklenila je z neko družbo celo pogodbo, da jej plača za vsakega delavca, ki ga dovede, da ga uporabi v delo pri plan-tanžah za kavo, po 7½ funtov sterlingov, a v 10 letih zavezana je dovesti jih jeden milijon. — Poleg Židov pojavila se je tudi pobožna bratovščina sv. Rafaela, ki bi imela čuvati izseljence na potovanju, ter si izkoristila to kupčijo. Ob slovesu bili so govori in propovedi in duhovniki blagoslavljali so izseljence na pot. — To društvo dobivalo je celó subvencijo od deželnega odbora. Od jan. do sept. 1895 izselilo se je samo iz 5 okrajev 10.000 oseb, to je 7% prebivalstva. Naposled je dež. namestnik Sanguszko 29. jan. posvaril društvo ter mu zažugal s pre-povedjo. Kako se jim je godilo med potjo, pričajo pač naj-bolje dogodki zadnjih dni! 14. dec. 1895 došlo je v Pa-rana 6000 izseljencev, a od teh umrlo je med potjo 46!

Lužiški Srbi uže več let nabirajo darov, da bi si sezidali primeren „narodni dom“, ki naj bi se ime-oval „Serbski Mačičny dom“. — Po načrtu je za poslopje proračunjenih 275.000 marek, a nabranih in naloženih je doslej le 75.000 m. Gledé na to, da do-hajajo darovi le počasno, a je potreba uže velika in nujna, sklenili so srbski rodoljubi posebna pravila za nabiranje, po zgledu enakih namer pri drugih narodih. Po teh pra-vilih se delé podporniki v ustanovnike („zakladnike“) in dobrotnike („dobročerji“). Kdor nakrat ali tekom let podari 100 m., stopi v red „zakladnikow serbskeho Mačičneho doma“; kdor pa odmeni nakrat ali tekom let 1000 m., postane dobrotnik tega doma. Odborniki so takoj podelili vsak po 100 m. Poleg domačih lužiskih rodoljubov od-zvali so se uže tudi rodoljubi drugih slovanskih narodov, in takó se nadejamo mi, da tudi kak-Slovenec se spomni dragih nam Lužičanov, ki skrbé za svoj narodni obstanek še ob hujšem položaju, nego je pri drugih malih slo-vanskih narodih. V ta narodni dom spravijo: muzej, knjiž-nico in čitalnico, zalogo Matice Srbske in knjižnico društev, razne arhive, knjigarno, ekspedicijo novin in časopi-sov, po možnosti tudi svojo gostilno in napravijo veliko dvorano za zборе in shode, za koncerte, gledišče i t. d. Darovi naj se pošiljajo na adresu: Kaufmann M. Mörbe, Bautzen, in pa na urednika: Dr. Ernst Mücke, Gymu. Ober-Lehrer, Freiberg, Sachsen. (Kdor bi izmed Sloven-cev želel poslati kak dar, more ga oddati tudi posredstvom našega uredništva, sosebno če je donesek majhen).

Hrvatl. Prvi „hrvatski sokol“ v Ameriki ustanovil se je v Chi-cagu. Predsednik mu je M. Polić, sin urednika „Chicago“.

„Südmarki“ donesele so žvepljenke v 4 mesecih 880 gld. do-bička. To je velik uspeh te ideje, katero smo priporočali uže zadnje v posnemanje.

Ogerska. V Budimpešti je društvo za pomadjarjenje priimkov. Dela se proti nemškim, slovanskim in romunskim imenom. Društvo hoče, da naj bodo vsi prebivalci Ogerske Madjari ter nosijo pečat

Madjarstva tudi v imenu. Ministra komunikacij poslalo je prošnjo, naj bi delal na to, da v proslavo milenija pomadjarijo uradniki in služabniki kralj. ogerskih drž. železnice priimke, ako niso uže ma-djarski. Minister odobrava to idejo ter je odredil, naj se na to opo-zoré uradniki in služabniki ter odzovejo temu nasvetu. To donasa „Vasuti és közlekedési közlöny“; službeno glasilo ministra komu-nikacij.

Rusija. Mesto Tula (rusko) slavi letos svojo 300 letnico. 1595 dovolil je car Feodor Ivanovič osnovati orožarnico ter snovatelje in delavce oprostiti vojaščine in davkov. Pod Katarino II pričelo se je ondi izdelovanje samovarov in domačega orodja. 1834 uničil je požar vse mesto. Ko so je na novo sozidali, uvedli so parne stroje. Mesto sluje daleč po svetu po svojih kovinskih izdelkih.

Za Nižje Novgorodsko razstavo išče ruski glasbenik F. O. Lasek iz Treva osem večših tamburašev ter se je obrnil na prof. glasbe Kuhača v Zagrebu.

Vseruska razstava v Nižnjem Novgorodu bode narodna, gospo-darska, znanstvena in umetnijska ter prekašala vse dosedanje ruske razstave, ki so bile v Petrogradu, Moskvi in Varšavi. Nižnji Nov-gorod je kraj, kjer se stika Evropa in Azija, in prilika podana je tudi bogatim sibirskim in srednjeazijskim krajem, udeležiti se raz-stave. Uže od nekdanj je tam slavno tržišče, po železnicah, vodnih potih in karavanah prihaja sedaj tje na s'otisoče ljudi. In letos spoji se trgovstvo z razstavo, ki uže vsled tega vspe gotovo dobro ter bode imela ta najblagodejnejše trajne posledice.

V Petrogradu umrl je slavn ruski kipar Mihael O. Mikišin. Njegova glavna dela so spomenik tisočletnice Rusije v Novgorodu — spomenik Katarine II v Petrogradu, spomenik Don Pedra IV v Lizboni — spomenik carja Aleksandra II za Rostov na Donu in mnogi drugi. Mikišin rodil se je 1836 v smolenski guberniji. Bil je tudi znamenit slikar in ilustrator. Posebno znamenit je njegov spomenik Katarine II z mojsterskimi relievi. Bil je tudi velik pod-pornik mladini, ki se je posvetila umetnostim.

V Kursku na Ruskem službujoči profesor Jernej Brezovar, rodom Slovenec, dobil je povodom 25 letnega službovanja red sv. Vladimirja 4. vrste, s katerim je združeno dedno plemstvo in pravo, da se otroci vzgojujejo na državne troške.

Na Ruskem so praznovali pred kratkim petdesetletnico knji-ževnega delovanja jednega izmed najboljših ruskih pisateljev F. M. Dostojevskega. Pred toliko leti je namreč izšla prva njegova povest „Bedni ljudje“, v kateri je pi-atelj morda nehoté označil smer svojega pisateljevanja. Ni ruskega pisatelja, ki bi se toliko bavil z nesrečnimi, bednimi ljudmi; ki bi takó temeljito načrta njih značaj in razvoj istega. Pisatelj res da nam opisuje časih grozne prizore, a skozi vse njegovo objektivno poročanje sije nam naproti topli duh ljubezni, s katero se jih oklepa, ki je v vsakem, tudi najzavrženejšem človeku vedno znal iztakniti iskrico človeškega čuvstva. Klasičen dokaz za to so njegovi: „Zapiski iz mrtvago doma“. Stoji na istem stališču kakor preprosti ruski narod, ki take zavržence imenuje le neščastnyje (nesrečnike). — Vladi to proslavljanje menda ni bilo posebno po godu, za to se je vršilo vse bolj skromno. Novine pa so se umrlega pisatelja spo-minjale v toplih besedah.

Sibir napreduje. Železnica se pridno gradi, tako da bo uže koncem devetnajstega stoletja uresničena zveza med Baltijskim in Tihim oceanom, a tudi pred nekoliko leti ustanovljeno vseučilišče v Tomsku raste polagoma. Na tem zavodu deluje 62 učnih sil. Slušatelj je 411, torej več nego „v najzmočnejši postojanki nemške kulture“, Črnovcih, in stipendijski zaklad uže znaša 345.501 r. S prodirajočo kulturo pa se skušajo tudi Židje vtihotapiti. Kjer cvete ajda, bučele brenčé, no ruski medved bo uže gledal, da si tuje čebele ne prilasté preveč njegovega medu.

R.

Akademijo priredi akad. podružnica družbe sv. Cir. in Metoda v Gradcu s sodelovanjem hrvatsko-slov. tamburaškega pevskega zbora „Sloge“ dne 2. marca. Igrala se bode tudi izvirna igra: Strast in čast, drama v 3 dejanjih, spisal Alastor. Čisti dohodek (vstopnina 1 kor.) je namenjen šolski družbi.

Akad. društvo „Slovenija“ priredi 4. marca komers z naslednjim vspešdom: 1. Jv. pl. Zajc: „Večer na Savi“, poje moški zbor „Slovenija“. — 2. Pozdrav predsednikov. — 3. a) A. Hajdrih: „Lastovki v slovo“, poje četverospjev „Slovenija“, b) F. S. Vilhar: „Izgubljeni cvet“, poje četverospjev „Slovenija“. — 4. Gounod-Miletić: „Karišik iz opere „Faust“, udarja tamburaški zbor bratskega akad. društva „Zvonimira“ pod vodstvom g. drd. med. J. Gentilizze. — 5. a) Jv. pl. Zajc: „Domovini“, tenor-solo poje tov. stud. phil. F. Jesenko, na glasovirju spremlja tov. stud. iur. K. Vodušek, b) A. Nedved: „Pogled v nedolžno oko“, tenor-solo poje tov. stud. phil. F. Jesenko, na gla-

sovirju spremlja tov. stud. iur. K. Vodušek. — 6. a) F. Chopin: „Polonaise VI., op. 53“, igra na glasovirju tov. akad. Leon Souvan, b) Leon Souvan: „Menuet“, igra na glasovirju tov. akad. Leon Souvan. — 7. F. S. Vilhar: „Naša zvezda“, poje moški zbor „Slovenije“, tenor-solo: stud. phil. F. Jesenko. — 8. S. Katkić: „Viena hrv. nar. pje-sama“, udarja tamburaški zbor bratskega akad. društva „Zvonimira“ pod vodstvom g. drd. med. J. Gentilizze. — Potem je zabavni del.

KNJIŽEVNOST.

„Ženski obzor“ — list za socijalno življenje, politiko in literaturo, izhaja v Pragi (od febr. t. l.) 10. in 25. dne vsakega meseca. Predplača na četrt leta 1 gld.

„Poklad“. Najcenejši češki časopis zabavi in pouku. Izdaje ga Karol Wolf v Olomucu; izhaja dvakrat na mesec v knjižicah po 48 strani; velja za vse leto 1 gld. 20 kr. (številka po 5 kr.). Prvi snopiči obsegajo ruske povesti.

„Босанска Вила“, ilustrirani list, ki izhaja v Sarajevu, praznovala je sedaj 10 letnico svojega izhajanja in je dotična št. izšla v praznični obliki z obilnimi prispevki. Največe zasluge si je ta list pridobil s priobčevanjem narodnih snovij v vezani in nevezani besedi. Bosna in Hercegovina dajeta na to stran obilo gradiva. Želimo iskreno, da bi „Bos. Vila“ i nadalje vspevala in mogla jednako ponosno praznovati svoje drugo desetletje!

„Присносиме из црногорског живота“. Spisal Luka Jovović. Knjižica, izšedša v knj. črnog. drž. tiskarni na Cetinju, prinaša na 118 straneh mnogo krajših povestij in črtic ter stoji 50 kr. Dodan je kratek tolmač barbarizmov in provincijalizmov. Pisatelj bil jo za to delce odlikovan od kneza Nikole I. z Danilovim redom 4. vrste.

Из новата история на България в Турция. А. Шоповъ. Пловдивъ. 1893 г. II. 5 гр.

Имать ли Болгары историческія права на Македонию, Тракию и Старую Сербию? Н. И. Дурново. Москва 1895 г.

Византийскій Временникъ. Томъ II, вып. 4. S to knjigo završuje se II. letnik za slovansko historijo toliko važnega izdanja. Iz 4. spora navaajamo: Синодальное постановление Константинопольскаго Харитона (1177—1178 г.) о 3. брактъ, редактированное Геоодоромъ Вальсамономъ. А. Павлова. — Къ вопросу о договорахъ русскихъ съ греками. А. Дмитриу. — Къ критикѣ текста Георгія монаха. С. Шестакова. — V kritiskem oddelu: Aug. Heisenberg, Studien zur Textgeschichte des Georgios Akropolites. Реч. С. Шестакова. Ltd. Potem sledé bibliografija in razne vesti. — „B. Bp.“ izhaja po 4 krat v leto v knjigah od 10 do 12 pol, ki sestavljajo jeden tom. Za granico stoji 8 gld. Naroča se pod adreso: K. I. Пуккеръ, Невскій пр. No. 14, въ С.-Петербургѣ. — Učnim Slovanom, posebno historikom, iskreno priporočamo to znamenito izdanje

Canti russi. Versioni italiane, ristampate dal „Pensiero Slavo“. Bogata zbirka krasnih prevodov raznih poetij ruskih pesnikov, zlasti Puškina in Lermontova. Za spoznavanje ruske literature med Italijani važno in zaslužno delce, (ponatis iz „Pensiero Slavo“).

Wasserbauten in Bosnien und der Hercegovina; dargestellt vom Baurath Philipp Ballif. 92 st. in 24 tabel — cena 6 gld.

Madjarska knjižernost. 1876. izšlo je 1170 raznih spisov; a novin časopisov 217. — 1886. izšlo je 2111 raznih spisov; a novin in časopisov 516. — 1895 izšlo je 7500 raznih spisov; a novin in časopisov 1000. — Velikanski napredek je v nekoliko le navidezen. Zlasti je malo izvirnikov. Tako n. pr. je od 60 zvezkov Pallasovske knjižnice le 10 izvirnikov in 50 prevodov — od 68 zvezkov knjižnice Athene 35 izvirnikov in 33 prevodov — od 174 zvezkov vseobče romanove knjižnice 66 izvirnikov in 108 prevodov.

Listnica gledé na pesni. Svobodinu (Konec.) O pesni „cvetka na skali“ vporablja zopet hrepenenje po cvetici v svoj spev. Naslikajte si prvo strofo! Jezero, sredi njega skala (ne otok?), ki strli visoko v vzhod in na vrhuncu cvetico. Takó poje, s sliko bi menda ne bili zadovoljni. Zakaj je „cvetka“, ki je v prvi kitici še „zala“, v drugi „bleda“? Kaj menite, da so „bledé cvetke“ posebno „zale“? A ko bi to tudi bilo, zakaj ste epiteton spremenili brez naznačenega vzroka? — Konečno še povejte „mladenčú, ki roke širi — joka“, da „joka“ ni stik na „visoka“. — Pri ostalih pesnih ne moremo se spuščati v podrobnosti. Večinoma imajo iste hibe. Solzà (gen. plur) in vsà se ne vjema. V pesni „Osabni“ žugate: „čuvaj se dete, le

čuvaj se mene. S srcem ti mojim nikar ne igray! i. t. d.“ Čemd? kaj mislite, da vas bode potem ljubila? Ona, o kateri velite:

„Zgodaj počela si svetom igrati, Deklica, z mano li tudi igraš?“

In tudi tukaj pretite! Sicer pa bodite mirni. Če ona sè svetom igra, tem bolj gotovo se bode — z vami. — V „Boli“ jočete — kar na kolenih. To se nam vidi po najmanj nemožki, pa tudi pesniški né, če je takó izraženo, kakor ste izrazili vi. Morda prihodnjič kaj, — proza bode morda bolja. — — Vida. Možno jedno ali dve. — G. Ivan K—č. Nekaj sprejeli. Alpha.

Listnica uredništva. „Vekoslav“. Pregledamo prilično. Več sestavkov morali smo to pot odložiti. Hvala lepa vsem!

Upravništvo „Slov. Sveta“ ima na prodaj: po nekoliko iztisov vseh letnikov „Slov. Sveta“, in sicer od l. 1888 do 1895 po 2 gld. 50 kr., za l. 1895 po 3 gld. — Ruski prevod Levstikovega „Martina Krpana“, izdanje „Slov. Sveta“, po 15 kr. iztis. — Rusko pravopisanje za učeče se, iztis po 10 kr. — Brošuro „Das Parteiwesen der Slaven in Böhmen“, katekizem za politiko avstro-ogerskih Slovanov, po znižani ceni 55 kr. — Novi naročniki, ki plačajo „Slov. Svet“ za vse leto, dobé prvi 2 knjižici brezplačno.

Somišljenikom in prijateljem „Slov. Sveta“ iskreno priporočamo, naj list širijo med rojaki.

„Slovanski Svet“

stoji:

za vse leto	5 gld. — kr.
„ pol leta	2 „ 50 „
„ četvrt leta	1 „ 25 „

Za učitelje, učiteljice in dijake:

za vse leto	4 gld.
„ pol leta	2 „
„ četvrt leta	1 „

Za države zunaj Avstro-Ogerske za vse leto 6 gld. 50 kr.

Posamične številke so po 16 kr.

Inserati se plačujejo po dogovoru.

Novci, pisma in vsakovrstne pošiljatve se pošiljajo uredništvu.

Uredništvo in upravništvo „Slovanskega Sveta“

na Dunaju (Wien, VII., Hofstallstrasse, 5.

Založba L. SCHWENTNER-jeve knjigarne v Brežicah (Rann a. d. Save)

je doslej izdala in ima na prodaj naslednja glasbena dela:

1. Mešiček Jos., „Venec slovenskih pesnj“ za citre II. natis . . . 70 gld.
2. Slovenski citrar št. 1, Mešiček Jos., Narodna koračnica. — 40
3. „2. Koželjski Fr. S., „Navasi“, fantazija. — 45
4. Koželjski Fr. S., „Poduk v igranju na citrah“ I. zvezek 1.50
- a) Hoffmeister K., „Podoknica iz Teharskih plemičev“ — 50 za klavir
- b) Hoffmeister K., „Pesmi za visoki glas“ sè spremljevanjem klavirja. — 75
- c) Volarič H., op. 9, „Zvezdica“, polka mazurka za klavir. — 45
- d) Hoffmeister K., „Trije jahači“, melodram za klavir. — 50
- e) Parma Viktor, „Pozdrav Gorenjskej“, valček za klavir. 1.—

Omenjamo, da „Poduk v igr. na citrah“ izide v 4 zvezkih.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja v 5., 15. in 25. dan vsakega meseca, in sicer na 12 straneh. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četrt leta gld. 1.25 — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke se razpošiljajo po 16 kr. — Zunaj Avstro-Ogerske na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravništvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku na Dunaj (Wien), VII. Hofstallstrasse Nr. 5.